

Баланың балабақшаға бейімделуі

Балабақшаға бірінші рет келген бүлдіршін үшін алғашқы ай бейімделу кезеңі болатыны сөзсіз. Бейімделу дегеніміз бала ағзасының жаңа немесе өзгерген жағдайға үйренуі. Кез келген балаға жаңа бөлменің, жаңа ойыншықтардың, жаңа адамдардың, жаңа өмір ережелерінің бір мезетте ұсынылуы эмоционалды және мәліметтік стресс болып келеді. Нақты күн тәртібі, ата-ананың жоқтығы, құрбыларымен қарым-қатынас, мінез-құлыққа жаңа талаптар, жалпы жаңа орта балабақшаға жаңа келген бала психикасына ауыр жүк болып, нәтижесінде ұйқысы бұзылып, тәбеті жоғалып, қорқыныштар да пайда болып, бала жиі ауырады.

Баланың балабақшаға бейімделу дәрежесін оның психикалық және физикалық денсаулығы анықтайды. Бейімделу сипаты келесі факторларға байланысты:

- Баланың жасына;
- Баланың даму деңгейіне және денсаулық жағдайына;
- Анасының аяғы ауыр болғандағы баланың биологиялық және әлеуметтік анамнезіне.

Жағымды бейімделу бес күннен бір айға дейін созылып, балада салмақтың түсуі, көңіл-күйдің және тәбеттің болмауы, ұйқының бұзылуы сияқты жағымсыз белгілер байқалмай, күн тәртібі сақталып, белсенді ойын, жақсы тамақтану, ұйықтау, құрбыларымен және ересектермен араласу орын алады. Егер бала аурушаң болса, жүйке-психикалық дамуы қалыс қалса (мысалы сөйлеу дамуының артта қалуы диагнозы), үй және балабақша тәртіптері арасында үлкен айырмашылық байқалса, отбасында жеткіліксіз эмоционалды қатынас жасалса, қолайсыз бейімделу өтеді. Мұндай жағымсыз психоэмоционалды жағдай үш айдан алты айға дейін созылып, бүлдіршін өзін жайсыз сезініп, жабырқаулы көңіл-күйде болып, топ балаларымен белсенді ойнамай, жылап, тәрбиеші сөзіне, балабақша ережелеріне бейжай қарауы мүмкін.

Бейімделу мәселесінде тәрбиеші ата-анаға баланың күн тәртібін балабақшаның күн тәртібіне жақындастыру керектігінен бастау керек. Әр баланың ерекшелігін ата-анасынан сұрап, оны ескеріп, қарым-қатынас жасаған жөн. «Бала жылап-жылап қояды» деген жаңсақ пікірден алшақ болып, балада балабақша туралы теріс пікір қалыптаспауын қамтамасыз ету керек. Оны болдырмау үшін:

1. Топта эмоционалды қолайлы атмосфера тудыру керек.
2. Ата-анамен тығыз қарым-қатынас орнату қажет.
3. Бейімделу кезінде ойын іс-әрекетін дұрыс ұйымдастырып, «бала-ересек», «бала-бала» арасындағы эмоционалды қарым-қатынасты жақсартқан абзал.

Баланың балабақшаға бейімделуіне ата-ананың көмегі (ата-аналарға арналған жаднама)

Ата-ана баласының бейімделуін жеңілдету үшін төмендегідей қадамдар жасағаны дұрыс:

1. мекемемен (меңгерушімен, топ тәрбиешілерімен, дамыту және тәрбиелеу бағдарламасымен, үйге берілетін тапсырмалар мазмұнымен, күн тәртібімен, тамақтану мәзірімен, ойын алаңымен, т.б.) танысу;
2. тәрбиешілерге бала туралы толық мәлімет беріп, оның ерекшеліктерін айту, оларға сенім білдіріп, бірлесе әрекет ету, ата-аналар жиналысына қатысып отыру;
3. баламен әңгімелесу және ойнау (балабақшаны мақтау, яғни онда қызықты танымдық сабақтар болатынын, би билеп, ән салумен қатар суреттер салатынын айту, басқа балалар арасында ойнаумен, тәтті ботқалар жеумен қызықтыру, арнайы киімдер, кеңсе заттарын әперу арқылы қызығушылығын арттыру, балабақша жағдайын үйде ойнау, әсіресе балаға тәрбиешінің рөлін беру, т.б.);
4. балабақшаға түсудің алғашқы күндері баланы серуендеуге қатыстырып, екі-үш сағаттан қалдырып, ойнау әрекетіне тарту, үйренуін қадағалап отыру, күнде топта болған жағдайларды сұрастырып, айтылған жайттарды үйде қайталап, өрісін кеңейту, жағымды сәттерге баса назар аудару, таңертеңгі уақытта баланы балабақшаға әкелгенде қолға ұстамау, жетектеу, топқа жіберер алдында көп әңгімелеспеу;
5. бала үйде болғанда махаббат пен қамқорлыққа бөлеу (жылы сөйлеу, зейінді тыңдау, тактильді және көздік контакт жасау) және қауіпсіздікті қамтамасыз ету (міндетті түрде балабақшадан алып кететінін айту, белгіленген уақытта келіп отыру, балабақшаны жағымсыз бейнеде танытпау);
6. баланың қарым-қатынас аясын кеңейту, басқа адамдарға жағымды қатынас қалыптастыру, үй ауласында таза ауада жиі серуендеу, қолдау ретінде өзіне ұнаған ойыншықтарды әперу, сүйікті ойыншықтарын топта ойнауға беру, дәруменге толы әртүрлі тамақ дайындау, денсаулығын қадағалау;
7. демалыс күндері күн тәртібін сақтау, баланың тұру уақытын 30-40 минутқа ғана кешеуілдету, үйде дербестікті қолдау, өз бетінше әрекет етуге ынталандыру.

Баланың балабақшаға бейімделуінде маңызды орынды отбасы алады, себебі ата-анасына тым бағынышты балалардың жаңа ортаға тез бейімделіп кетуі екіталай. Ата-ана зейін көрсетіп, қолдау жасауға, уақытында баладан алшақтай алуға, жайсыздықта керек сөзді тауып уатуға, қажет болғанда талап қойып, оны орындатуға, шыдамдылық танытып, байсалдылық көрсетуге дайын болғаны жөн.

«Кенгуру» ертегісі

Баяғыда Кенгуру өмір сүріпті. Оның кішкентай баласы болыпты. Ол басында өте әлсіз болып, анасы оны өзінің қалташасына салып жүріпті. Қалта өте жайлы еді, онда кенгурудың баласы тамақ ішіп, ойнайды. Бірде ол ұйқыдан тұрса, анасы қасында жоқ екен. Бала қатты жылап, анасы келгенше дейін айқайлап тұрыпты. Оны естіген анасы қасына жүгіріп келіп, баласын қалтасына сала қояды. Кенгурудың баласы өсіп, анасының қалтасына сыймай

қалады. Бірақ ол бәрібір қол-аяғын қысып жинап, қалтаға болмай кіріп алады.

Кешке қарай кенгуру анасымен қонаққа барады. Қонақта көп балалар болады, олар көңілді ойнап, секіріп жүреді. Кенгурудың баласы олармен ойнағысы келеді, бірақ анасын тастап кетуге қорқады. Бәрі келіп оған ойнайық дегенде, ол қалтада тығылып қалады.

Күндер өтіп, кенгурудың баласы мүлдем қалтаға сыймайтын болады. Оның құмда зәулім ғимараттар салып, далада жүгіргісі, ойнағысы келді, бірақ қорықты. Сондықтан анасынан айрылмады.

Бір күні анасы таңертең дүкенге кетті. Кенгурудың баласы көзін ашса, анасы жоқ, қатты жылап, айқайласа да, анасы келмеді. Терезеге қараса көршілердің балалары далада жүгіріп, ойнап жүр. Олар өте көңілді еді. Кенгурудың баласы жылауын қойып, балалармен ойнағысы келді. Ол өзі киініп, жуынып, балаларға барды, олармен кешке дейін ойнап, көңілді уақыт өткізді. Анасы бұл қылығы үшін баласына қуанып, оны мақтады. Енді анасы баласын үйге қалдырып, дүкенге не жұмысқа бара алады, себебі оның баласы өсіп, үлкен болып, өзі басқа балалармен ойнай алады. Ал кешке анасы міндетті түрде үйге келіп, өзінің сүйкімді баласына оралады.

Баланың қажеттілігін қанағаттандыру, оған жағымды қарым-қатынас жасау, мейірімділікке бөлеу, күнде жаңа ойындар ойнап, қызықтыру – баланың балабақшаға тез бейімделуіне оң қадам.

Балабақша – бүлдіршін үшін ұжымдық қарым-қатынастың бірінші тәжірибесі. Әр баланың мүмкіншілігі, қабілет-қарымы әртүрлі болуына қарай бейімделуі де түрліше өтеді, сондықтан алдымен баланың жағымды ішкі эмоционалды жағдайын қолпаштау керек. Балаға жайлы және жақсы болғанда ғана ол ортаға тез үйреніседі, үйлесімді дамиды. Бүлдіршін ата-анасы сұрамай-ақ балабақшада жаттаған тақпағын көңілдене айтып берсе, күні бойы болған топ оқиғаларын өзі баяндаса – бұл оның бейімделгенінің бірінші белгісі. Ата-ана мен педагогтар бірлесіп, балаға оң психологиялық ахуал тудыра алса ғана бала тұлғасы қалыптасып, жан-жақты дамиды

«Болашақ» Бестамақ балалар бақшасы

**Консультациялық пункт:
«Балалардың балабақшаға бейімделуі»**

Әдіскер: Бекенова Г.Ж
Педагог-психолог: Шамшина Н.М

2026жыл

